

Asia: VN/10633/2020

Digitaaliset keinot koronaviruskriisin jälkihoidossa -työryhmän väliraportti

Väliraportissa on kuvattu koronaviruskriisin aikaista digiloikkaa laajasti eri sektoreilla. Katsotteko, että sektorien kehitystyötä on kuvattu riittävällä tavalla?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

-

Katsotteko, että toimet, joita väliraportissa esitetään, riittävässä määrin edistävät tavoitteita? Jos ette, miten toimenpiteitä tulisi täydentää?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

Väliraportissa on hyvin huomioitu palveluiden yhdenvertaisuus ja saavutettavuus sekä mainittu myös niiden käyttäjävälisyys, helppo ymmärrettävyys ja selkokieli. Toimenpiteissä näitä asioita tulisi kuitenkin korostaa vielä enemmän. Palvelujen saavutettavuus on ansiokkaasti mainittu toimenpiteessä 21, mutta ongelma on, että saavutettavuus tulkitaan edelleen helposti vain teknisenä asiana ja silloin se auttaa vain osaa käyttäjistä. Sen lisäksi on kiinnitettävä huomiota myös saavutettavuuden muihin puoliin eli siihen, että palvelut ovat helposti ymmärrettäviä, kieleltään selkeitä ja helppokäyttöisiä.

Myös selkokielen tarpeeseen tulisi kiinnittää entistä suurempaa huomiota toimenpidetasolla, esimerkiksi toteamalla, että kaikille kansalaiset palvelut tulee toteuttaa selkokielellä. Kehitysvammaliiton Selkokeskuksen arvion mukaan 650 000–750 000 ihmistä Suomessa tarvitsee selkokieltä, joka on hyvää yleiskieltäkin helpompi kielimuoto. Selkokielen tarpeen taustalla voi olla esimerkiksi kehitysvamma, lukivaikeus, ikääntyminen, muistisairaus tai se, että suomi ei ole äidinkieli. Selkokielen tarvitsijoiden joukko on suuri ja moninainen – ja digitalisaation keskellä moni heistä on erityisessä syrjäytymisvaarassa –, ja siksi on tärkeää, että selkeä kieli ja selkokieli mainitaan erikseen myös toimenpiteissä.

Lisäksi on tärkeää kiinnittää huomiota palvelujen helppokäyttöisyyteen. Myös palvelujen käyttöönotto on osalle käyttäjistä hankalaa, kun ei ole selvää, miten uusi järjestelmä toimii. Osa

käyttäjistä hyötyisikin erillisistä harjoittelualustoista, joilla voisi harjoitella uuden palvelun käyttöä ilman huolta siitä, tekeekö vahingossa jotakin peruuttamatonta tai väärää.

Edelleen on olemassa suuri joukko vammaisia henkilöitä, joilla ei ole riittävää osaamista, soveltuvia laitteita ja riittävän nopeita internet-yhteyksiä. Jo puutteelliset digitaidot syrjäyttävät ja estävät palveluiden itsenäisen käytön. Digitaitojen kehittämiseksi tarvitaan riittävästi oikeantasosta digiopetusta, opetusvideoita ja neuvontapalveluita, jotta osaaminen ja digipalveluiden käyttö on mahdollista. Lisäksi osa tarvitsee tukihenkilön, joka pystyy ohjaamaan ja auttamaan palveluiden käytössä. Tällainen tukihenkilöverkosto ja neuvontapalvelut tulee järjestää osaksi valtakunnallisia palveluita palvelemaan niitä, jotka ovat digitaalisesti heikoimmassa asemassa ja ovat vaarassa syrjäytyä. Yhä on myös olemassa asumispalveluita tuottavia tahoja, joilla ei ole tarjota riittävän nopeaa internet-yhteyttä, joka mahdollistaisi esimerkiksi videokuvaa edellyttävän tulkkauspalvelun etäkäytön vaikeasti puhevammaiselle henkilölle.

Mitkä toimenpide-ehdotukset tulisi priorisoida? Millä perusteilla?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

Digiosallisuuden ja yhdenvertaisuuteen liittyvät toimenpide-ehdotukset ovat erityisen tärkeitä. Kuten väliraportissakin todetaan, nopea digitalisaatiokehitys voi aiheuttaa merkittävän riskin kansalaisten eriarvoisuuden ja syrjäytymisen lisääntymiselle. Siksi huomiota tulee kiinnittää niihin toimenpiteisiin, joilla mahdollisimman moni ihminen saadaan mukaan ja osaksi digitalisaatiokehitystä ja joilla varmistetaan, että palveluja voivat käyttää erilaiset ihmiset vammoista ja toimintarajoitteista huolimatta.

Mitä toimenpide-ehdotusten toteutuksessa tulee huomioida?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

Erytisen tärkeää on kiinnittää huomiota kaikkien kehitettävien sähköisten palveluiden ja työvälineiden laatuun. Digitalisaation edistämiseen ei riitä, että sähköiset palvelut ovat olemassa, vaan niiden täytyy olla myös saavutettavia, helppokäyttöisiä ja tarvittaessa selkokieliisiä, jotta mahdollisimman moni ihminen voi niitä käyttää, erilaisista vammoista ja toimintarajoitteista huolimatta. Tämä vaatimus kattaa kaikki sähköiset palvelut ja aivan erityisesti ne, jotka on tarkoitettu kaikkien kansalaisten käyttöön.

Myös sähköisen tunnistautumisen yhdenvertaisuuteen on tärkeä kiinnittää huomiota. Kuten väliraportissa todetaan, kaikilla ei ole käytössään suomalaisia verkkopankkitunnuksia eikä sen seurauksena mahdollisuutta käyttää niitä sähköiseen tunnistautumiseen. Ongelma tuli vahvasti esiin myös Kehitysvammaliiton, Aivoliiton ja Kehitysvammatuki 57:n tekemässä pankkiasiointiin liittyvässä selvityksessä (2019), jonka mukaan kaikki halukkaat vammaiset henkilöt eivät ole saaneet käyttöönsä verkkopankkitunnuksia, vaan tunnusten myöntämispäätöksissä on havaittu tapaus- ja pankkikohtaisia eroja.

Toimenpide-ehdotuksissa on viitattu jo käynnissä oleviin hankkeisiin, joiden osana toimenpiteitä voidaan edistää. Tunnistatteko muita hankkeita, joihin toimenpiteet tulisi kytkeä?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

-

Keitä toimenpiteissä ja niiden toteutuksessa/mahdollisissa tulevissa hankkeissa tulisi olla mukana ja miten hankkeet tulisi resursoida? Olisitteko itse halukas osallistumaan toteutukseen?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

Kehitysvammaliitto voi osallistua tarjoamalla tietoa, koulutusta ja konsultointia palvelujen saavutettavuudesta, helppokäyttöisyydestä ja selkokielestä.

Lisäksi Kehitysvammaliitto voi osallistua tarjoamalla apua kehitysvammaisten ja muiden ymmärtämisessä ja kommunikoinnissa tukea tarvitsevien ihmisten digitarpeiden kartoittamisessa.

Vain pieni osa puhevammaisista, Kelan tulkkauspalveluun oikeutetuista henkilöistä käytti koronapandemian aikaan etätulkkauspalvelua. Palvelu on vieras eikä sitä osata hyödyntää. Lisäksi palvelun käytölle asetti haasteita liian heikot internet-yhteydet ja soveltumattomat laitteet. Kehitysvammaliiton Tikoteekki voi osallistua puhevammaisten etätulkkauksen kehittämiseen tarjoamalla tietoa ja erityisosaamista kommunikoinnin apuvälineistä yhdessä puhevammaisten henkilöiden kanssa.

Vapaamuotoinen lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Älli Sami
Kehitysvammaliitto